

Sosiaali- ja terveysministeriö

Asia: Sosiaaliturvakomitean välimietintö

Viite: VN/1646/2020

3. Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet (välimietinnön ehdotukset 5, 6 ja 7)

3.2 Mitä muutoksia lainsäädäntöön (erityisesti etuus- ja palvelulainsäädäntö) tulisi tehdä, jotta lainsäädäntö tukisi työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista sekä olemassa olevan työkyvyn hyödyntämistä?

Sivista ehdottaa sairauspäivärahan omavastuuajan tarkastelua. Omavastuu aika on yksi ehdoista, joiden yhtenäistämistä komitea ehdottaa jatkotyössä tarkasteltavaksi. Sivista pitää tärkeänä, että tässä tarkastelussa huomioidaan myös tiettyjä alakohtaisia haasteita. Erityisesti päiväkotihenkilöstön osalta nykyinen työnantajalle maksettavan sairauspäivärahan yhdeksän arkipäivän omavastuu aika on kohtuuton päiväkodeissa kiertävien lastentautien vuoksi, jotka aiheuttavat tyypillisesti lyhytkestoisia sairauspoissaoloja. Varhaiskasvatusten tiukkojen henkilöstömitoitusten vuoksi työnantajan on käytännössä aina hankittava sijainen, jolloin palkkakustannukset ovat huomattavat.

4. Työttömyysturva, työllisyyden edistäminen ja osittainen työllistyminen (välimietinnön ehdotukset 8 ja 9)

4.1 Komitea ehdottaa, että työmarkkinatuen toimivuutta ja uudistamistarpeita selvitetään tilanteissa, joissa työmarkkinoille pääsy tai niille palaaminen on vaikeutunut. Mitä tilanteita ehdotetun selvityksen tulisi koskea?

Sivista yhtyy tältä osin lausunnossaan Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry:n lausuntoon.

5. Opiskelu ja osaamisen kehittäminen (välimietinnön ehdotukset 10, 11 ja 12)

5.1 Komitea ehdottaa, että etuusjärjestelmän tulee tukea ihmisten jatkuvaa oppimista ja edistää osallistumisen tasa-arvoa. Miten etuusjärjestelmää tulisi uudistaa, jotta se parantaisi osallistumisen tasa-arvoa ja tukisi jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän uudistamista?

Mietinnössä on tunnistettu hyvin jatkuvan oppimisen merkitys keskeisenä keinona sopeutua teknologisen kehityksen, vihreän siirtymän ja väestörakenteen kehityksen tuomiin muutoksiin sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla. Mietinnössä tunnistetaan niin ikään, että tarpeet työuran aikaiseen osaamisen kehittämiseen ovat mittavia, eikä kaikkiin jatkuvan oppimisen tarpeisiin voida vastata yksin julkisin varoin.

Sivista ehdottaa, että etuusjärjestelmän kehittämisen rinnalla laajennetaan koulutusten verovähennysoikeutta siten, että kaikesta yksityisellä rahalla maksettavasta koulutuksesta tehdään verovähennyskelpoista. Tämä koskisi sekä työnantajia että yksityishenkilöitä. Nykyisin työnantajan maksama koulutus on yritykselle vähennyskelpoista ja palkansaajalle verotonta, jos koulutus on "hyödyllistä työntekijän nykyisten tai tulevien työtehtävien kannalta työnantajan tai samaan konserniin kuuluvan työnantajan palveluksessa". Tämä rajanveto käy yhä vaikeammiksi työn muuttuessa ja vaatiessa jatkuvaa

osaamisen kehittämisestä. Sivista katsoo, että kaikki koulutus on hyödyllistä ja kasvattaa Suomen inhimillistä pääomaa sekä työvoiman resilienssiä työn murroksessa. Verovähennysoikeuden tulisi koskea myös työttömiä ja eläkeläisiä. Sivista katsoo ehdotuksen yksinkertaistavan nykyistä verovähennykäytäntöä sekä lisäävän yksityishenkilöiden ja työnantajien kannusteita osallistua jatkuvan oppimisen rahoittamiseen.

Sivista pitää tärkeänä, että etuusjärjestelmän kehittämisen lisäksi tarkastellaan myös jatkuvan oppimisen tarjonnan kohdentumista. Komitean mietinnössä on todettu tarve sille, että rajalliset julkiset voimavarat kohdennetaan yhteiskunnan ja työelämän kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Käytännössä tällä tarkoitetaan sellaista kouluttamista, jolla on myönteisiä vaikutuksia yksilön ja työelämän lisäksi myös yhteiskunnalle. Sivista jakaa näkemyksen ja pitää tästä syystä ensiarvoisen tärkeänä sitä, että osaamisen täydentäjät ohjataan ensisijaisesti muihin kuin korkeakoulujen rahoitusmallista kustannettaviin koulutuksiin. Sivista ehdottaa tähän kahta ratkaisua:

- Korkeakouluille säädetään mahdollisuus periä maksu toisen samantasoisien korkeakoulututkinnon suorittamisesta. Suomen korkeakouluissa vuonna 2020 aloittaneista opiskelijoista yli 11 prosenttia oli jo suorittanut aiemmin samantasoisien tutkinnon. Tämä tarkoittaa vuosittain noin 7000 opiskelupaikkaa. Etlä on selvittänyt, että toista tutkintoa opiskelemaan menevät ovat keskimäärin hyvätuloisia työssäkäyviä ihmisiä. Tilastollisesti toisen tutkinnon suorittamisesta ei ole hyötyä tulojen kehityksen tai työllisyyden näkökulmasta.
- Avoimen korkeakoulun maksusääntely poistetaan. Tällä hetkellä avoimen korkeakoulun opinnoista on mahdollista periä enintään 15 euron maksu opintopistettä kohden. Tiettyjä aloja ei niiden kustannusrakenteen vuoksi ole realistista tarjota tällä rajoituksella. Tämä ohjaa osaamisen täydentäjiä tutkintokoulutukseen.

Lisäksi nostamme esille koulutuksen roolin kaikenikäisten ihmisten fyysistä ja henkistä toimintakykyä sekä aktiivista kansalaisuutta ylläpitävänä ja parantavana toimintana. Tässä erityisesti vapaan sivistystyön (kansanopistot, kansalaisopistot, kesäyliopistot, opintokeskukset ja liikunnan koulutuskeskukset) toiminnassa. Vapaan sivistystyön koulutuksella edistetään yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta. Koulutuksen tavoitteena on edistää myös ihmisten monipuolista kehittymistä ja hyvinvointia. Vapaan sivistystyön koulutukset ovat osittain omakustanteisia, osittain julkisrahoitteisia.

5.2 Komitea katsoo, että koulutukseen hakeutumisen tulee olla ensisijaista vailla ammatillista tutkintoa oleville nuorille. Miten nuorten sosiaaliturvaa tulisi uudistaa, jotta etuus- ja palvelujärjestelmien monimutkaisuus ja niiden sisälle asetetut kannustimet eivät aiheuttaisi koulutuksen tai muiden palvelujen ulkopuolelle jäämistä tai jättäytymistä?

Sivista yhtyy näkemykseen, että koulutukseen hakeutumisen tulee olla ensisijaista. Oppivelvollisuus uudistuksen myötä erityisesti ammatilliseen koulutukseen ohjataan paljon nuoria, joilla on puutteelliset opiskeluvalmiudet ja motivaatio. Tämä kuormittaa ammatillisen koulutuksen järjestäjiä. Sivista ehdottaa, että oppivelvollisuuden voisi suorittaa myös osallistamalla opinnolliseen nuorten työpajatoimintaan. Ohjatussa toiminnassa voisi suorittaa ammatillisten tutkintojen osia.

5.3 Komitea ehdottaa selvitettäväksi edellytyksiä käynnistää opintotukijärjestelmän kokonaisuudistus. Millainen opintotukijärjestelmän uudistus tukisi opiskeluajan toimeentuloa, sujuvaa opiskelua, tavoiteajassa valmistumista ja opiskelijan hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta mielekästä opintopolkua?

Sivista toteaa, että korkeakouluilla tai oppilaitoksilla ei ole käytännössä työkaluja tai toimivaltaa kannustaa opiskelijoita tutkinnon loppuun suorittamiseen ja valmistumiseen, vaan asia on jäänyt opintotukijärjestelmän varaan. Erityisesti korkeakoulujen rahoitus on merkittäväällä tavalla sidoksissa opiskelijoiden opintojen

etenemiseen sekä tutkintojen suorittamiseen. Opintotukea kehitettäessä on varmistettava, että sosiaaliturvan ja koulutusjärjestelmän kokonaisuus toimii tarkoituksenmukaisella tavalla ja ohjaa opintojen sujuvaan suorittamiseen.

Sivista esittää oppisopimusopiskelijoiden osalta harkittavaksi, voisiko oppisopimusopiskelijoiden oikeudellista asemaa parantaa siten, että oppisopimuskoulutus ei opintotukilaisissa automaattisesti estäisi opintotuen saamista. Tämä toisi oppisopimusopiskelijoiden tulot tasa-arvoiseen asemaan muihin opintojen ohella saatuihin tuloihin verrattuna.

Helsingissä 23.5.2023

Sivistystyönantajat ry

Heikki Kuutti Uusitalo, johtaja

Annakaisa Tikkinen, elinkeinopoliittinen asiantuntija
annakaisa.tikkinen@sivista.fi, puh. +358403566082

Sivistystyönantajat edustaa 340 sivistysalan työnantajaa. Jäsentemme palveluksessa on noin 60 000 palkansaajaa. Olemme Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n jäsen.